

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalar misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодий тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

3. Qo‘ziev I.N. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida auditorlik hisobotini tuzish va umumlashtirish metodologiyasini takomillashtirish. i.f.d. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dis. avtoref. – T.: 2017. – 70 b.
4. Urazov K.B. Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida buxgalteriya hisobining konseptual masalalari. – Toshkent: Fan, 2019. – 236 b.

UDK 334.722-055.2:004

**AYOLLAR TADBIRKORLIGI FAOLIYATIDA RAQAMLI INTEGRATSIYA
DARAJASINI BAHOLASH**

**ОЦЕНКА УРОВНЯ ЦИФРОВОЙ ИНТЕГРАЦИИ В ЖЕНСКОМ
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВЕ**

**ASSESSMENT OF THE LEVEL OF DIGITAL INTEGRATION IN WOMEN'S
ENTREPRENEURSHIP**

Kamoldinova Nargiza Anvarovna

Andijon davlat texnika instituti Iqtisodiyot kafedrası assistenti

Annotatsiya

Maqolada ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash metodologiyasi taklif etilib, u besh o‘lcham — raqamli kirish, raqamli ko‘nikmalar, onlayn savdo, raqamli to‘lovlar va ijtimoiy tarmoq marketingi — asosida qurilgan. Rasmiy statistik ma’lumotlar (Statistika agentligi, Jahon banki, xalqaro tadqiqotlar) asosida O‘zbekistondagi va past hamda o‘rta daromadli mamlakatlardagi ko‘rsatkichlar jadval va diagrammalarda tahlil qilinib, ayol tadbirkorlarning raqamli integratsiya darajasi baholangan va uni oshirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: ayollar tadbirkorligi, raqamli integratsiya, raqamli iqtisodiyot, e-commerce, raqamli ko‘nikmalar, gender raqamli tafovut, raqamli to‘lovlar.

В статье предлагается методология оценки уровня цифровой интеграции в женском предпринимательстве, основанная на пяти измерениях: цифровой доступ, цифровые навыки, онлайн-шопинг, цифровые платежи и маркетинг в социальных сетях. На основе официальных статистических данных (Статистическое агентство, Всемирный банк, международные исследования) в таблицах и диаграммах анализируются показатели в Узбекистане и странах с низким и средним уровнем дохода, оценивается уровень цифровой интеграции женщин-предпринимателей и разрабатываются предложения по его повышению.

Ключевые слова: женское предпринимательство, цифровая интеграция, цифровая экономика, электронная коммерция, цифровые навыки, гендерный цифровой разрыв, цифровые платежи.

The article proposes a methodology for assessing the level of digital integration in women's entrepreneurship, which is built on five dimensions - digital access, digital skills, online shopping, digital payments and social media marketing. Based on official statistical data (Statistics Agency, World Bank, international studies), indicators in Uzbekistan and low- and middle-income countries are analyzed in tables and diagrams, the level of digital integration of women entrepreneurs is assessed and proposals are developed to increase it.

Keywords: women's entrepreneurship, digital integration, digital economy, e-commerce, digital skills, gender digital gap, digital payments.

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi tadbirkorlik faoliyatini tubdan o‘zgartirmoqda. Onlayn marketpleyslar, ijtimoiy tarmoq orqali savdo, raqamli to‘lovlar va sun’iy intellekt vositalari kichik biznes uchun bozorga kirishning yangi, arzon va qulay yo‘llarini ochmoqda. Bu o‘zgarishlar ayollar tadbirkorligi uchun ayniqsa muhim, chunki virtual do‘kon ochish ijaraga shartnoma tuzish yoki joy izlashni talab qilmaydi va ayollarga uy ishlari bilan tadbirkorlikni birlashtirish imkonini beradi.

Biroq raqamli imkoniyatlardan foydalanish darajasi gender bo‘yicha notekis taqsimlangan. Jahon iqtisodiy forumi va Cherie Blair jamg‘armasining ma’lumotlariga ko‘ra, past va o‘rta daromadli mamlakatlardagi ayol tadbirkorlarning 92%i shaxsiy smartfonga ega bo‘lsa-da, 45%i ma’lumot narxining qimmatligi va ulanish ishonchsizligi tufayli muntazam internet kirishiga ega emas. Ayni paytda mazkur mamlakatlarda ayollar mobil internetdan foydalanishda erkaklarga nisbatan 15% kamroq imkoniyatga ega. Ushbu maqolaning maqsadi — ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash metodologiyasini taklif etish va uni rasmiy statistik ma’lumotlar asosida O‘zbekiston misolida qo‘llashdan iborat.

Ayollar tadbirkorligida raqamli integratsiya darajasini kompleks baholash uchun beshta o‘lchamdan iborat tizim taklif etiladi. Har bir o‘lcham aniq indikatorlar orqali o‘lchanadi va boshlang‘ich, o‘rta hamda yuqori darajalarga ajratiladi (1-jadval).

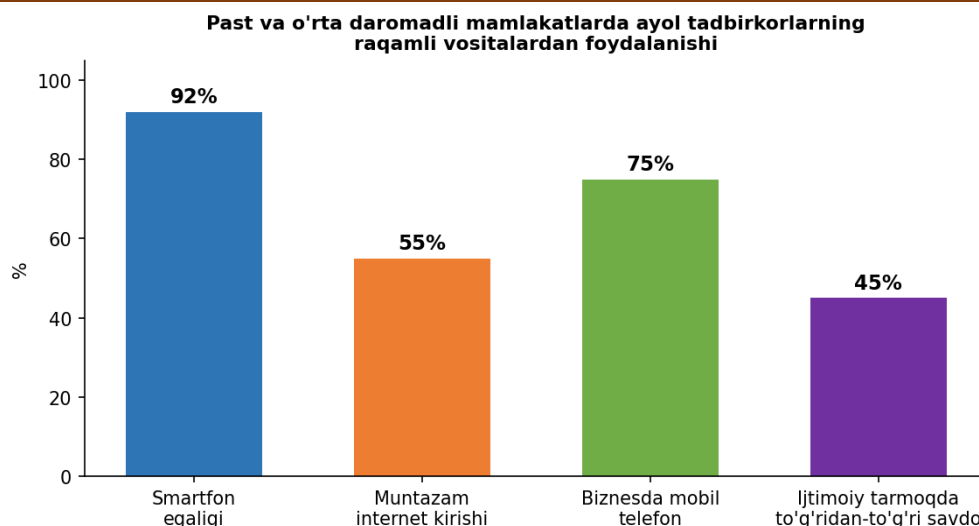
1-jadval

Raqamli integratsiya darajasini baholash metodologiyasi

O‘lcham (dimension)	Asosiy indikatorlar	O‘lchov birligi	Baholash darajasi
1. Raqamli kirish (access)	Internet va smartfondan foydalanish, ulanish barqarorligi	% (foydalanuvchilar ulushi)	Boshlang‘ich / O‘rta / Yuqori
2. Raqamli ko‘nikmalar	Bazaviy va ilg‘or IT ko‘nikmalar, raqamli savodxonlik	% (ko‘nikmaga ega ulushi)	Boshlang‘ich / O‘rta / Yuqori
3. Onlayn savdo (e-commerce)	Marketpleys va onlayn do‘kondan foydalanish, eksport	% (onlayn sotuvchilar ulushi)	Boshlang‘ich / O‘rta / Yuqori
4. Raqamli to‘lovlar	Onlayn to‘lov, mobil bank, fintech vositalari	% (foydalanuvchilar ulushi)	Boshlang‘ich / O‘rta / Yuqori
5. Ijtimoiy tarmoq marketingi	Telegram/Instagram orqali reklama va sotuv	% (faol foydalanuvchilar)	Boshlang‘ich / O‘rta / Yuqori

Mazkur yondashuvning afzalligi shundaki, u raqamli integratsiyani faqat internet kirishi bilan emas, balki tadbirkorlik faoliyatining real raqamli komponentlari — onlayn savdo, raqamli to‘lov va marketing — bilan o‘lchaydi. Bu esa “raqamli kirish bor, lekin biznesda foydalanish past” degan keng tarqalgan holatni aniqlash imkonini beradi.

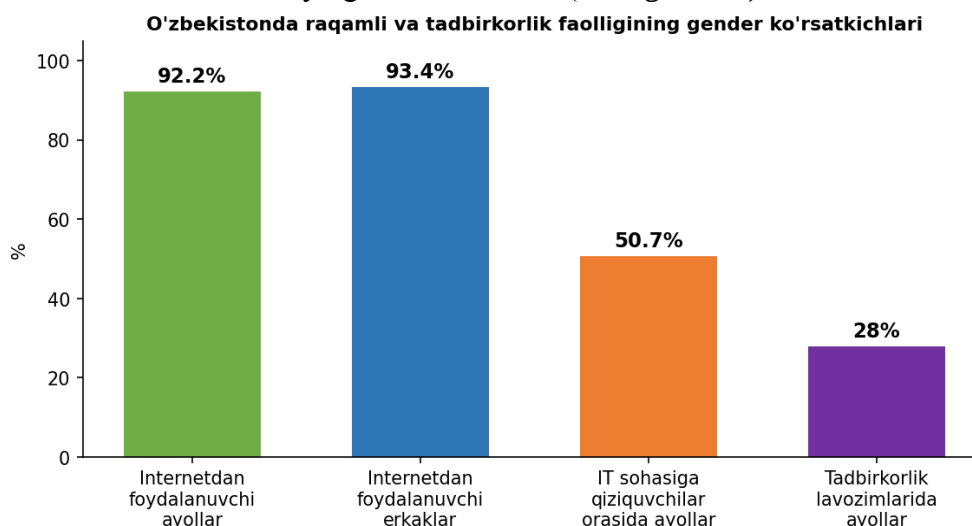
Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, ayol tadbirkorlarning raqamli integratsiyasi “kirish” bosqichida nisbatan yuqori, biroq “biznesda foydalanish” bosqichida sezilarli pasayadi. Smartfon egaligi 92%ga yetgan bo‘lsa-da, biznesda mobil telefondan foydalanish 75%, muntazam internet kirishi 55% va ijtimoiy tarmoq orqali to‘g‘ridan-to‘g‘ri savdo atigi 45%ni tashkil etadi (1-diagramma).

1-diagramma. Past va o'rta daromadli mamlakatlarda ayol tadbirkorlarning raqamli vositalardan foydalanishi

Shu bilan birga, raqamli integratsiyaning iqtisodiy ta'siri yuqori: tadqiqotlarga ko'ra, onlayn platformalarda faoliyat yurituvchi ayollar biznesining 40%i pandemiya davrida daromad o'sishini qayd etgan bo'lsa, oflayn bizneslarda bu ko'rsatkich atigi 26%ni tashkil etgan. Jahon iqtisodiy forumi baholashicha, ayollarning raqamli inklyuziyasini ta'minlash global iqtisodiyotga 5 trillion dollargacha qo'shimcha qiymat keltirishi mumkin.

O'zbekistonda raqamli kirish bo'yicha gender tafovuti so'nggi yillarda sezilarli darajada qisqargan. Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda internetdan foydalanuvchi 10 yosh va undan katta ayollar ulushi 92,2%ni, erkaklar ulushi esa 93,4%ni tashkil etgan — tafovut atigi 1,2 foiz punktiga teng. IT sohasiga qiziquvchilar orasida ayollar ulushi 50,7%ga yetgan, bu sohaga kirishda gender muvozanati shakllanayotganini ko'rsatadi (2-diagramma).

2-diagramma. O'zbekistonda raqamli va tadbirkorlik faolligining gender ko'rsatkichlari

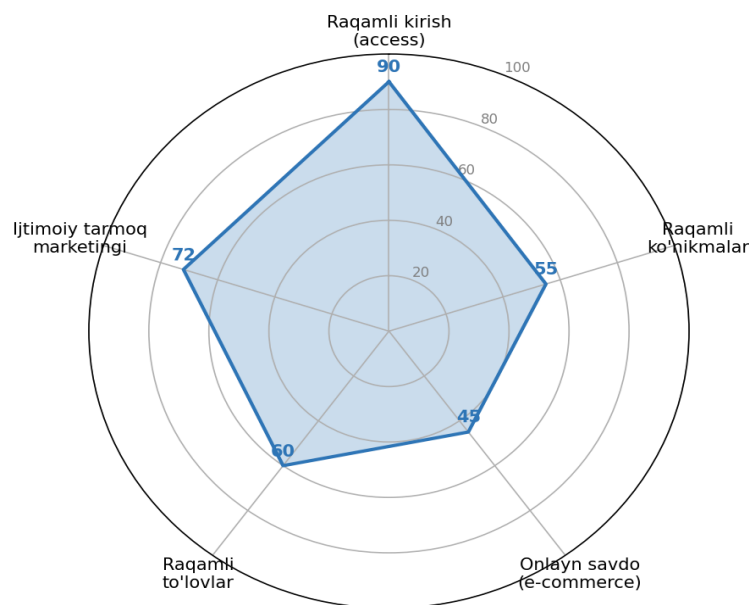
Biroq raqamli kirishning yuqoriligi avtomatik ravishda biznesda samarali foydalanishni anglatmaydi. Tadqiqotlarga ko'ra, aholining 52,4%i oyiga 2–3 marta marketpleys yoki ijtimoiy tarmoq orqali onlayn xarid qiladi, 78%i esa har oy e-hukumat tizimlaridan foydalanadi. Shu bilan birga, ayol tadbirkorlarning aksariyati hali ham norasmiy ijtimoiy tarmoq savdosiga tayanadi va rasmiy marketpleyslarga to'liq integratsiyalashmagan. Asosiy ko'rsatkichlar 2-jadvalda umumlashtirilgan.

O‘zbekistonda ayol tadbirkorlarning raqamli integratsiya ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkich	Qiymat	Manba / yil
Internetdan foydalanuvchi ayollar (10+ yosh)	92,2%	Statistika agentligi, 2024
Internetdan foydalanuvchi erkaklar (10+ yosh)	93,4%	Statistika agentligi, 2024
Gender tafovuti (foiz punkti)	≈1,2 p.p.	Hisob-kitob
IT sohasiga qiziquvchilar orasida ayollar	50,7%	IT-forum tadqiqoti, 2025
Aholining oyiga 2–3 marta onlayn xarid qilishi	52,4%	IT-forum tadqiqoti, 2025
E-hukumat tizimlaridan oylik foydalanish	78%	IT-forum tadqiqoti, 2025
Tadbirkorlik lavozimlarida ayollar ulushi	≈28%	Jahon banki, 2024

Yuqoridagi ma’lumotlar asosida O‘zbekistondagi ayol tadbirkorlarning raqamli integratsiya darajasi beshta o‘lcham bo‘yicha 0–100 ball shkalasida baholandi (3-diagramma). Tahlil shuni ko‘rsatadiki, raqamli kirish bo‘yicha daraja yuqori (≈90 ball), biroq onlayn savdo (≈45 ball) va raqamli ko‘nikmalar (≈55 ball) bo‘yicha sezilarli bo‘shliqlar mavjud.

O‘zbekistonda ayol tadbirkorlarning raqamli integratsiya darajasi (0–100 ball)

3-diagramma. O‘zbekistonda ayol tadbirkorlarning raqamli integratsiya darajasi (radar diagramma)

Izoh: ballar rasmiy statistik ko‘rsatkichlar asosida muallif tomonidan berilgan integral baho hisoblanadi.

Radar diagrammadan ko‘rinadiki, integratsiyaning “kirish” va “ijtimoiy tarmoq marketingi” o‘lchamlari nisbatan kuchli, “onlayn savdo” va “raqamli ko‘nikmalar” o‘lchamlari esa eng zaif bo‘g‘inlar hisoblanadi. Bu O‘zbekiston uchun xos bo‘lgan vaziyatni — ayollar internet va ijtimoiy tarmoqlardan faol foydalansa-da, ularni tizimli biznes vositasiga (rasmiy e-commerce, raqamli marketing, ma’lumotlar tahlili) aylantira olmasligini — aks ettiradi.

O‘tkazilgan baholash asosida quyidagi asosiy muammolar va ularni hal etish bo‘yicha takliflar shakllantirildi:

- Ko‘nikma tafovuti: raqamli kirish yuqori bo‘lsa-da, ilg‘or IT ko‘nikmalar (raqamli marketing, sayt boshqaruvi, ma’lumotlar tahlili) yetishmaydi. Yechim — ayol tadbirkorlar uchun amaliy e-commerce va raqamli marketing bo‘yicha maxsus o‘quv modullarini joriy etish.

- Norasmiy savdoning ustunligi: aksariyat ayollar Telegram/Instagram orqali norasmiy savdo qiladi, bu esa moliyaviy hisob, himoya va miqyoslarni cheklaydi. Yechim — rasmiy marketpleyslarga (Uzum, Sello kabi) o‘tishni rag‘batlantiruvchi soddalashtirilgan ro‘yxatdan o‘tish va subsidiyalar.

- Hududiy tafovut: qishloq joylardagi ayollarda internet barqarorligi va raqamli savodxonlik past. Yechim — qishloq ayollari uchun maqsadli raqamli savodxonlik dasturlari va arzon internet/qurilma moliyalashtirish mexanizmlari.

- Raqamli to‘lov va eksport: ayol tadbirkorlarda raqamli to‘lov va transchegaraviy onlayn savdo (eksport) past darajada. Yechim — fintech vositalari va xalqaro marketpleyslarga chiqishni qo‘llab-quvvatlovchi konsalting xizmatlari.

Umuman, ayollar tadbirkorligida raqamli integratsiyani oshirish — raqamli kirishni biznesda real foydalanishga aylantirish, ya’ni “kirish” bosqichidan “samarali foydalanish” bosqichiga o‘tishni talab qiladi. Bu maqsadda raqamli integratsiya darajasini muntazam baholab borish va uni statistik kuzatuvga kiritish tavsiya etiladi.

Maqolada taklif etilgan besh o‘lchamli baholash metodologiyasi ayollar tadbirkorligida raqamli integratsiyani kompleks o‘lchash imkonini beradi. O‘zbekiston misolida o‘tkazilgan tahlil shuni ko‘rsatdiki, raqamli kirish bo‘yicha gender tafovuti deyarli yo‘qolgan (ayollar 92,2%, erkaklar 93,4%), biroq onlayn savdo va ilg‘or raqamli ko‘nikmalar bo‘yicha jiddiy bo‘shliqlar saqlanib qolmoqda. Raqamli integratsiyani “kirish”dan “biznesda samarali foydalanish”ga o‘tkazish — maqsadli o‘qitish, rasmiy marketpleyslarga integratsiya va hududiy tafovutni kamaytirish orqali — ayollar tadbirkorligining barqaror o‘sishini va inklyuziv iqtisodiy rivojlanishni ta’minlovchi asosiy vazifa bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. Internetdan foydalanish bo‘yicha uy xo‘jaliklari tanlanma kuzatuvlari, 2024. – stat.uz.
2. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. “O‘zbekistonda xotin-qizlar va erkaklar: fakt va raqamlar”. – Toshkent, 2024.
3. World Bank. O‘zbekistonda gender tengligi tahlili 2024. – Washington D.C., 2024.
4. Cherie Blair Foundation for Women, Intuit, World Bank. Empowered or Undermined? Women Entrepreneurs and the Digital Economy. – 2025.
5. World Economic Forum. Digital inclusion: \$5 trillion opportunity for women entrepreneurs. – Geneva, 2025.
6. International Finance Corporation (IFC). Women and E-commerce in Emerging Markets. – Washington D.C., 2021.
7. “IT va raqamli ta’limni rivojlantirish forumi” tadqiqoti natijalari. – Toshkent, 2025.
8. UNCTAD. Digital Economy Report 2024: Gender Aspects in Entrepreneurship. – Geneva, 2024.